

Democratie en dialoog in de klas

Lesidee voor leerlingen vanaf klas 3 - docentenhandleiding

Democratieën staan over de hele wereld onder druk. Dit is ook merkbaar in de klas.

Daarom maakten wij dit werkblad geïnspireerd door het werk van Marina Weisband.

Laat uw leerlingen in groepjes nadenken over een probleem dat op school bestaat, een issue of dilemma dat speelt in uw eigen vakgebied of over een maatschappelijk probleem. Belangrijk is dat leerlingen hierbij in eerste instantie 'wilde plannen' mogen noemen en vervolgens samen kiezen om één van de besproken plannen aan te passen en uit te werken.

Wat is een dialoog?

In een dialoog is het doel niet om te **winnen**, maar om een dieper wederzijds **begrip** te bereiken. Een goede dialoog creëert openheid en nieuwsgierigheid. Daarbij verkennen de gesprekspartners **verschillende** perspectieven.

Een goede dialoog kun je realiseren door samen op zoek te gaan naar een oplossing voor een concreet probleem. Er is geen winnaar; het gaat om een **gedeelde ontdekking** van nieuwe inzichten en om samenwerken. Oefenen met het voeren van een dialoog vergroot het vertrouwen in anderen, en kan daarmee ook politieke bewustwording en betrokkenheid bevorderen.

Anders dan bij een debat gaat het niet erom je eigen argumenten door te zetten, maar juist om het vinden van 'common ground', een gedeelde basis om op te bouwen.

Het vertrouwen in de mogelijkheid van **verandering van onze school- en leefomgeving** staat centraal in de dialoog. Samen kunnen we onze omgeving (opnieuw) vormgeven. We gaan op zoek naar wat ons verbindt om het vervolgens eens te worden over een mogelijke oplossing voor een concreet probleem.

*The ultimate hidden truth of the world is that it is **something that we make**, and could just as easily make differently.*

David Graeber, antropoloog & activist

*Die Anforderung besteht darin, eine neue Idee zu formulieren, überhaupt erst mal eine Vision zu entwickeln, den Ist-Zustand nicht für gegeben und ewig zu halten. Was könnte denn sein? **Wie könnte diese (Schul-)Welt aussehen?** Das ist das Entscheidende, der Rest ist Dialog.*

Marina Weisband, politica & publicist

Aandachtspunten

- Oefenen met de dialoog kan goed in het mentoruur, maar ook in de laatste 10 tot 15 minuten van een vak.
- Bij jongere leerlingen zal fase 1, het formuleren van een probleem, meer begeleiding behoeven. Tip: vraag de leerlingen of ze hun ouders/verzorgers willen laten meedenken!
- Het doel van deze dialoog in de klas is tweeledig. Enerzijds leren leerlingen dat zij invloed kunnen uitoefenen op hun leefomgeving, anderzijds oefenen zij hun dialoogvaardigheden.

Stappenplan

In deze dialoog gaan de leerlingen niet debatteren rondom een stelling, maar gaan ze samen op zoek naar de oplossing van een probleem. De leerlingen kiezen zelf een probleem, bijvoorbeeld aan de hand van een situatie op school.

1. Probleem formuleren

- Geef als huiswerk dat leerlingen nadenken over een probleem op school.
- Laat de leerlingen allemaal een idee in de box stoppen en verdeel vervolgens de briefjes over groepjes van ca. 4 leerlingen.
- Bv.: "Onze docenten weten niet genoeg van nieuwe media", of: "Het eten in onze kantine is niet lekker."

2. In dialoog de ideale oplossing formuleren

- De leerlingen formuleren samen de ideale oplossing. Dit mag een 'wild idee' zijn en deze oplossing hoeft dus (nog) niet realistisch te zijn.

Bijvoorbeeld: "Docenten krijgen les van een expert en zijn daarna beter op de hoogte van nieuwe media." Of: "We nodigen een food truck uit in de grote pauze."

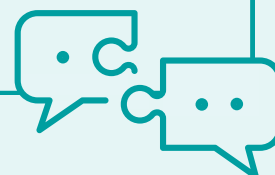
3. In dialoog gezamenlijk afstemmen

- Welke problemen zijn er bij het realiseren van deze oplossing?
- Welke stappen zijn er nodig om tot deze oplossing te komen?
- Mogelijke hulpbronnen: wie kan er helpen bij het realiseren van deze oplossing?

Bij stap 2 en 3 werken we volgens dialogische principes. U kunt onderstaande richtlijnen hanteren of gezamenlijk, met de leerlingen, eigen richtlijnen formuleren.

Principes van de dialoog

- Geef je standpunten weer en stel oprechte vragen, wees nieuwsgierig!
- Deel zoveel mogelijk relevante informatie met elkaar
- Kom overeen wat belangrijke woorden (definities) betekenen
- Focus op het uiteindelijke gezamenlijke belang
- Positioneer jezelf niet tegenover de ander, maar zoek naar 'common ground' (een gemeenschappelijke basis)
- Probeer eerst de ander te begrijpen, alvorens je ervoor zorgt dat jij begrepen wordt
- Ontwerp gezamenlijk de volgende stappen
- Laat iedereen uitspreken en luister actief

4. Presenteer, stem & ga aan de slag

- Elk groepje presenteert de oplossing aan de rest van de klas.
- Bespreek nu klassikaal welk probleem de leerlingen willen aanpakken.
- De leerlingen kunnen in de vorm van een gesprek tot een conclusie komen of erover stemmen.

Zijn de leerlingen enthousiast? Dan kunnen zij een taakverdeling en een tijdsplan maken. Bereid de leerlingen erop voor dat zij tegenslag krijgen, bijvoorbeeld door een schoolleider die aangeeft dat er geen budget is. Vanuit hier kunnen zij opnieuw samenkomen en hun oplossing bijstellen, bijvoorbeeld door een plan op te stellen om zelf geld in te zamelen.

Handleiding Democratie en dialoog in de klas

Inhoud: Trixie Hölsgens & Elian de Jong | Vormgeving: Rowena Kat

Geïnspireerd door *Die neue Schule der Demokratie* - Marina Weisband (2024) en met dank aan docenten maatschappijleer voor input

Afdeling Onderwijs & Uitwisseling - Duitsland Instituut Amsterdam ©2025

www.duitslandinstituut.nl | E-mail: onderwijs-dia@uva.nl